

Описана науково-освітня конференція "XX століття у свідомості поляків і українців. Події-символи в польських та українських концепціях історичної освіти", під час якої учителі історії та суспільствознавства з Польщі та України мали змогу доторкнутися до тонкої науково-історичної матерії польсько-українських та українсько-польських взаємин, обговорити методіку викладання спільної історії. Представлено висновки освітянської зустрічі.

Описана научно-образовательная конференция "XX столетие в сознании поляков и украинцев. События-символы в польских и украинских концепциях исторического образования", во время которой учителя истории и обществоведения из Польши и Украины имели возможность притронуться к тонкой научно-исторической материи польско-украинских и украинско-польских взаимоотношений, обсудить методіку преподавания общей истории. Представлены выводы встречи педагогов.

Paper describes authors impressions from scientific&educational conference "The XX-th century in the mind of the Pole and Ukrainian peoples. Events-symbols in Polish and Ukrainian conceptions of educational subject history". During this conference teachers of subject history had possibility to touch the delicate science&historical subject of Polish and Ukrainian relationships, to make dialogue about methodology of public history teaching. Paper shows outcomes of educator's dialogues.

НАУКОВО-ОСВІТНЯ КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА З ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ В "ІДЕАЛЬНОМУ МІСТІ"

С. Ф. Кленко

27-30 червня 2010 року група полтавських педагогів взяла участь у науково-освітній конференції для учителів історії та суспільствознавства з Польщі та України "XX століття у свідомості поляків і українців. Події-символи в польських та українських концепціях історичної освіти", що відбулася у м. Замость (Польща).

Співорганізаторами конференції виступили Інститут національної пам'яті (Польща), Посольство Республіки Польща в Україні та Міжнародний фонд "Відродження".

Українська делегація складалася із освітян та науковців різних регіонів: Києва, Полтавської, Одеської, Рівненської, Донецької, Тернопільської областей та АР Крим.

Полтавську область представляли:

1. Білоусько Олександр Андрійович – заслужений учитель України, керівник Центру дослідження історії Полтавщини Полтавської облдержадміністрації.

2. Дудка Людмила Георгіївна – учитель-методист, вчитель історії Кременчуцького ліцею економічної, правової та лінгвістичної освіти № 11.

3. Скирда Наталія Миколаївна – вчитель історії та правознавства, вчитель-методист Новосанжарської ЗОШ.

4. Кленко Сергій Федорович – проректор з наукової роботи Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського.

З 2004 року Люблінський відділ Громадської освіти польського Інституту на-

ціональної пам'яті організовує польсько-німецькі конференції учителів, де обговорюються проблеми викладання новітньої історії, зокрема, тих її епізодів, які викликають неоднозначне, часом суперечливе трактування у дослідженні і викладанні історії Німеччини і Польщі.

З огляду на позитивний досвід цих конференцій у 2009 році започатковано подібну програму зустрічей українських та польських учителів. Проєкт має особливе значення з огляду на роль історичної і громадянської освіти у формуванні громадянської позиції учнів, у досягненні порозуміння стосовно "важких питань" минулого, та, водночас, з огляду на те, що в найновішій історії українців та поляків є багато спільних сторінок чи схожого історичного досвіду.

Цьогорічна конференція мала науково-практичне спрямування, завдяки чому вчителі отримали змогу ознайомитися з найновішим станом досліджень історії XX століття та перспективами її викладання.

Мета конференції – відпрацювати методологічні підходи, що сприяють запровадженню толерантності та розуміння неоднозначності трактувань історичних подій і фактів у навчальному процесі. У конференції взяли участь знані фахівці з питань історії України та Польщі, україно-польських взаємин, політики пам'яті, зокрема, Владзімеж Менджецький, Гжегож Мотика, Олександр Зайцев, Владис-

лав Верстюк, Єжи Ейслер, Томаш Стрик, Володимир Баран, Ігор Ільюшин, Леонід Зашкільняк.

Враження від дискусій у рамках конференції посилило її місце проведення – місто Замость, яке ще називають Гетьманським Гродом і Падвою Півночі. У цьому місті, заснованому у XVI столітті Канцлером і Гетьманом Великим Коронним Яном Замойським, історія і багатство традиції еднаються з сучасністю. Нинішній Президент міста Замость Марцін Замойські є нащадком Яна Замойського.

Замость вважається ідеальним містом, перлиною архітектури і урбаністики. Воно славиться гостинністю і відвертістю населення. Жителі міста, горді своєю історією та культурною спадщиною, з задоволенням приймають нові виклики і використовують свій шанс в об'єднаній Європі. Розташування Гетьманського Гроду, передусім сусідство Розточчя, країни чарівних краєвидів та близькість східного кордону Євросоюзу стають джерелом економічного і туристичного розвитку міста. Замость є приязним і відкритим для інвесторів, які досконало вміють використати його економічний і людський потенціал.

Ідеальне місто – пам'ятник генію Бернарда Моранда і Гетьмана Великого Коронного Яна Замойського. Замость є магичним місцем, неповторну атмосферу якого створюють краса архітектури і сучасне культурне життя.

Велика площа-Ринок з монументальною Ратушею і гарними Вірменськими кам'яними спорудами, а також Водяний і Соляний ринки, разом зі збереженим комплексом колишньої непереможної Фортеці Замость, створюють неповторний урбаністичний ансамбль, занесений у список світової спадщини ЮНЕСКО. Неповторність цих місць підкреслюють реалізовані на їх просторах мистецькі заходи.

Замость є ідеальним містом для любителів історії, які в Гетьманському городищі можуть оглянути незвичайні виставочні експонати Замойського музею, що показують багату історію Замойщини. Незвичайною подією є історичне видовище "Штурм Фортеці Замость 1648", яке представляє оборону міста від козацьких військ.

Незабутні враження залишають пленерові театральні виставки в рамках Замойського Театрального Літа. Це одна з найбільш пізнавальних і цінних художніх подій, нагороджена у 2005 році сертифікатом Польської Туристичної Організації як найкращий туристичний продукт. Вже понад 30 років у ренесансному прос-

торі замойського Великого ринку, а також у старовинних казематах відбуваються пленерні театральні вистави. Любителі можуть насолоджуватися виступами груп драматичних та альтернативних театрів. З самого початку Замойське театральне літо пов'язане з особою Яна Махульського, який помітив у небувалій архітектурі замойського староміського ансамблю натуральне сценічне оформлення, що дозволяє досягти тісного зв'язку глядача з актором.

Учасники конференції мали змогу на центральній площі м. Замость переглянути виставу "Дон Кіхот" у виконанні акторів Краківського театру ("Quixotage" – Teatr KTO – Krakow). Ця вистава про Чудовиська і вітряки, з якими змагався Дон Кіхот, може бути поцінована як мистецька метафора конференції для учителів історії та суспільствознавства з Польщі та України "XX століття у свідомості поляків і українців. Події-символи в польських та українських концепціях історичної освіти". Бо її учасникам також довелося змагатися з міфами і монстроподібними упередженнями щодо польсько-української історії, які необхідно нам долати, якщо сусідні польський та український народи прагнуть реалізувати демократичні проекти розвитку своїх суспільств.

Проведення в "ідеальному місті" конференції, присвяченої дослідженню складних польсько-українських стосунків у минулому, і, відверто кажучи, не ідеальних і сьогодні, стало подією, яка засвідчила нагальність і плідність діалогу між педагогічними громадами Польщі та України з багатьох питань. Ідеальна організація конференції, забезпечена її організаторами, підкреслила і загострила відповідальність сучасного поляка і сучасного українця за осмислення минулого їх народів.

Бо згадане польськими колегами дослідження масової свідомості польського суспільства, за яким внаслідок передавання

історичної пам'яті у родинях, найпершим ворогом у свідомості поляків виявився "українець", випередивши на декілька відсотків "німця", свідчить як про складне минуле двох сусідніх народів, так і про недосконале теперішнє співжиття економік і культур двох країн.

Терміни "український" і "польський" не відображають якісь гомогенні феномени. Про це доказово говорив професор Єжи Ейслер, який досліджував трикутник "віра – страх – корупція" стосовно польського суспільства за часів після Другої світової війни. У кожного народу є добрі люди і негідники, стверджує професор, а тому польське суспільство перебувало(є) у паралельних світах, відкриття істини в яких стримують фактори визначення поведінки людини "віра", "страх", "корупція". Мільйони поляків не знали про Катинь, а ті, що знали, боялися зізнатися у цій правді. Аналогічний стан свідомості і досліджень з багатьох інших питань історіографії, внаслідок чого, те, що могло бути вирішено ще в 1950-х роках, розв'язується по сьогодні.

На семінарах учасники конференції активно досліджували і продукували дидактичні варіанти подання в шкільних курсах історії подій Міжвоєнного періоду, Другої світової війни та Післявоєнного періоду (1945-1991). Наприклад, на Семінарі "Друга світова війна" модератори Маріуш Зайончковський та Оля Гнатюк познайомили учасників конференції з матеріалами виставки під відкритим небом "Львів 1939–1941", яка незабаром (02.07.2010) була відкрита у Львові. Упорядники експозиції розповідають про криваві і трагічні сторінки в історії Львова. За визначенням науковців, виставка про кінець старого Львова висвітлювала "питання", яким чином радянська влада намагалася оволодіти захопленим у вересні 1939 р. простором". Після вивчення учасниками конференції документальних матеріалів з точки зору "як ці матеріали можуть зараз сприйматися", польські учителі зазначили, що в курсі історії польських шкіл цей період представлений лише 2-3 питаннями, тому для методики їх вивчення запропонували віртуальний урок у системі позакласної роботи. Українські вчителі натомість запропонували провести урок-симуляцію у формі рольової гри. Така пропозиція викликала дискусію щодо визначення можливих ролей. Дехто з учителів самовпевнено заявляв, що "діти готові грати будь-які ролі".

Гадаю, більшість учасників конференції осягли, що тонка науково-історична матерія польсько-українських та українсько-

польських взаємин вимагає автентичного дидактичного оформлення при викладанні історії у школах наших країн.

На завершення конференції проф. Владзімеж Менджецький зауважив, що полякам важко зрозуміти історію України, і, мабуть, так само важко українцям зрозуміти історію Польщі. Тому польські історики вирішили укласти самоідентифікаційну історію Польщі для учнів, учителів, усіх зацікавлених пізнанням духу історії Польщі. Книжка планує обговорити історію Польщі у таких розділах:

1. Польща як держава християнської Європи.
2. Феномен Речі Посполитої обох народів (унії).
3. Культура Речі Посполитої як культури обох народів.
4. Причини і наслідки поділу Польщі.
5. Модернізація історії за браку державності (народ у неволі).
6. Формування народів.
7. Друга Річ Посполита.
8. Польські дилеми у Другій світовій війні.
9. Польща після Другої світової війни.
10. Польська трансформація: від Круглого столу до ЄС.

Вважаю, що кожний учасник конференції, як і я, відчувають велику вдячність до співorganizаторів конференції – Інституту національної пам'яті (Польща), Посольства Республіки Польща в Україні та Міжнародного фонду "Відродження" за можливість здобуття реальних історичних уроків та мають надію, що плідна співпраця українських і польських науковців та освітян буде продовжена, бо її предмет заслуговує на це.

Стаття надійшла в редакцію 23.09.2010 ■